

Van wet naar werkelijkheid: bewegingsonderwijs op de basisschool

STAPPENPLAN OP WEG NAAR GYM OP ELKE SCHOOL

Een derde van de basisscholen voldoet nog niet aan de wettelijke eisen voor bewegingsonderwijs, blijkt uit onderzoek van het Mulier Instituut. Wat kun je als beleidsmaker doen om scholen daarbij te helpen? En hoe pak je dat aan?

Tekst: **Sofie Vrieswijk (Mulier Instituut)**

Het bewegingsonderwijs (de gymles) in het basisonderwijs heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. Een belangrijke reden hiervoor is dat kinderen te weinig bewegen en steeds meer zitten, en dat hun motorische ontwikkeling achteruitgaat (Farooq et al., 2020; Mombarg et al., 2021). Volgens recente cijfers voldoet 40 procent van de Nederlandse basisschoolkinderen niet aan de beweegrichtlijnen en zitten ze gemiddeld 7,5 uur per dag (CBS, 2023; RIVM, VeiligheidNL @ CBS, 2023).

Voldoende bewegingsonderwijs is daarom belangrijk. Dat draagt niet alleen bij aan de fysieke gezondheid van kinderen, maar ook aan hun mentale, motorische en sociale ontwikkeling. In een tijd waarin kinderen steeds minder bewegen en een zittende levensstijl steeds meer de norm wordt, kan bewegingsonderwijs kinderen laten kennismaken met (leren) bewegen. Zo wordt de basis gelegd voor een leven lang met plezier bewegen.

90 minuten per week

In 2020 heeft de Tweede Kamer een wetsvoorstel aangenomen ¹ waarin is vastgelegd dat vanaf het schooljaar 2023/2024 iedere basisschool minimaal 90 minuten bewegingsonderwijs per week moet verzorgen voor alle schooljaren. De Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) adviseert hiervoor twee lessen van

45 minuten. Ook staat in dit wetsvoorstel dat de lessen gegeven moeten worden door een bevoegde leerkracht, zoals een vakleerkracht bewegingsonderwijs of een bevoegde groepsleerkracht.

“Scholleiders en vakleerkrachten die nog niet aan de eisen voldoen, zijn lang niet altijd van plan de belemmeringen aan te pakken”

In 2021 voldeed iets minder dan de helft (47%) van de scholen nog niet aan de komende wettelijke verplichting (toen omschreven als twee keer 45 minuten bewegingsonderwijs per week) (Slot-Heijs, Vrieswijk & Lucassen, 2021). Inmiddels is de wetswijziging ingegaan, maar de situatie is drie jaar later nog niet veel beter. Recent onderzoek van het Mulier Instituut laat zien dat in het schooljaar 2023/2024 een derde van de basisscholen niet voldoet aan de wettelijke verplichting voor de gymles (Vrieswijk et al., 2021).

Resultaten van het onderzoek

Uit ons onderzoek komen de volgende resultaten:

- Een derde van de basisscholen voldoet niet aan de wettelijke verplichting van 90 minuten bewegingsonderwijs per week.
- De eis van een bevoegde (vak)leerkracht lijkt voor scholen makkelijker te realiseren dan de eis van 90 minuten bewegingsonderwijs. Bijna alle leerlingen hebben in het schooljaar 2023/2024 bewegingsonderwijs gehad van een bevoegde groeps- of vakleerkracht.
- De lagere groepen (groep 1-2) voldoen minder vaak aan de wettelijke eisen voor bewegingsonderwijs dan de overige groepen.
- Volle lesroosters en een tekort aan accommodatie vormen grote belemmeringen voor het voldoen aan de wettelijke verplichting. Ongeveer één op de vier schoolleiders en vakleerkrachten geeft aan dat ze de wettelijke 90 minuten bewegingsonderwijs niet halen omdat er niet voldoende capaciteit aan accommodaties beschikbaar is. Bijna een derde klaagt over een te vol lesrooster.
- Schoolleiders en vakleerkrachten die nog niet aan de eisen voldoen, zijn lang niet altijd van plan de belemmeringen aan te pakken. Een derde van de schoolleiders en een kwart van de vakleerkrachten geeft aan dat hun schoolleiding hier niet actief mee bezig is.

Wat kunnen beleidsmakers doen?

Om ervoor te zorgen dat alle basisscholen voldoen aan de wettelijke eisen voor bewegingsonderwijs, kunnen beleidsmakers het volgende doen:

1. Leg in beleid de focus op voldoende accommodaties voor bewegingsonderwijs

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van voldoende sportaccommodaties. Deze verplichting is vastgelegd op nationaal niveau en moet lokaal worden uitgevoerd.

Op nationaal niveau is het belangrijk dat beleidsmakers (laten) onderzoeken waarom gemeenten onvoldoende sportaccommodaties beschikbaar kunnen stellen. Op basis van deze inventarisatie kunnen ze beleid formuleren om de situatie te verbeteren.

Op lokaal niveau moeten gemeenten in gesprek gaan met schoolbesturen over schoolhuisvesting. Samen moeten zij zorgen

voor betere afstemming (bijvoorbeeld tussen scholen onderling), zodat alle leerlingen toegang hebben tot bewegingsonderwijs in geschikte sportaccommodaties.

Daarnaast adviseren we gemeenten te inventariseren welke scholen door een tekort aan accommodaties niet aan de wettelijke eisen kunnen voldoen, zodat ze passende maatregelen kunnen nemen.

2. Krijg inzicht in mogelijkheden voor meer vakleerkrachten bewegingsonderwijs

Er moet meer inzicht komen in hoe meer vakleerkrachten kunnen worden aangetrokken en behouden voor het bewegingsonderwijs. Bijvoorbeeld door financiële ondersteuning of subsidies voor kleine en middelgrote scholen, zodat ze vakleerkrachten kunnen aanstellen of leerkrachten kunnen bijscholen. Ook kan financiële ondersteuning ingezet worden om de arbeidsomstandigheden voor vakleerkrachten bewegingsonderwijs te verbeteren.

3. Bied ondersteuning aan scholen die niet aan de wettelijke verplichting kunnen voldoen

Het is essentieel om scholen te ondersteunen die niet voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Dit maatwerk bieden kan door lokale beleidsmakers gedaan worden of door de nu lokaal aangestelde procesbegeleiders. Monitor de knelpunten die scholen ervaren bij het voldoen aan de wettelijke verplichting, als basis voor een individueel ondersteuningstraject. Ondersteuning kan bestaan uit praktische hulp en middelen om de belemmeringen te verhelpen en/of samenwerking te faciliteren.

Hoe kunnen beleidsmakers dat aanpakken?

Ons onderzoek laat zien dat er dringend stappen nodig zijn om ervoor te zorgen dat alle basisscholen kunnen voldoen aan de wettelijke eisen voor bewegingsonderwijs. Beleidsmakers kunnen daarvoor dit stappenplan volgen:

1. Huidige situatie in kaart brengen

Inventariseer welke scholen niet voldoen aan de wettelijke verplichting en wat hun belangrijkste belemmeringen zijn. Bijvoorbeeld door een enquête uit te zetten onder schoolleiders en vakleerkrachten en door informatie te verzamelen over de beschikbaarheid en het gebruik van de sportaccommodaties.

2. Oplossingen formuleren

Identificeer vervolgens welke mogelijkheden er zijn om de belemmeringen aan te pakken. Op het gebied van accommodatie kunnen beleidsmakers bijvoorbeeld de lokale verordeningen herzien en samenwerken met schoolbesturen om te zorgen voor een goede afstemming (met andere scholen en/of schoolbesturen) over de huisvesting van het bewegingsonderwijs. Het is belangrijk om hierbij naar oplossingen op zowel korte als lange termijn te kijken.

3. Scholen ondersteunen

Het is van groot belang om als gemeente de scholen die niet aan de wettelijke verplichting voldoen actief en gericht te ondersteunen. Stel bijvoorbeeld lokale procesbegeleiders aan om scholen te helpen

“Voldoende accommodaties en gerichte ondersteuning zijn essentieel om scholen te laten voldoen aan de wettelijke eisen en om de gezondheid en ontwikkeling van kinderen te bevorderen”

belemmeringen te identificeren en praktische oplossingen te bieden.

4. Evalueren

Ten slotte is het belangrijk om regelmatige evaluaties uit te voeren. Monitor de naleving van de wettelijke verplichting en/of evaluatie of de belemmeringen zijn weggenomen. Monitoring van de voortgang is essentieel om ervoor te zorgen dat de ondersteuning effectief is, en deze aan te passen op basis van de specifieke behoeften van de scholen.

Door dit stappenplan te volgen kun je als beleidsmaker gericht werken aan de verbetering van het bewegingsonderwijs op basisscholen. Zorgen voor voldoende accommodaties en gerichte ondersteuning bieden zijn essentieel om scholen te laten voldoen aan de wettelijke eisen en om de gezondheid en ontwikkeling van kinderen te bevorderen. Het is tijd om actie te ondernemen en het bewegingsonderwijs prioriteit

te geven, zodat we zorgen voor een gezonde en actieve leefstijl voor onze jeugd!

Bronnen zijn op te vragen bij de auteur via s.vrieswijk@mulierinstituut.nl.

Wettelijk kader huisvesting

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Onder de huisvestingsplicht vallen ook voorzieningen voor het bewegingsonderwijs. Belangrijke richtlijnen voor gemeenten op het gebied van bewegingsonderwijs zijn:

- De gemeente moet zorgen voor accommodaties waar op een adequate manier bewegingsonderwijs gegeven kan worden. Dit houdt in dat er gewerkt kan worden aan de kerndoelen voor het bewegingsonderwijs.
- De gemeente moet zorgen voor een dusdanige spreiding van de accommodaties dat de afstand tussen het schoolgebouw en de gymlocatie niet te groot is.
- De gemeente is niet verplicht leerlingenvervoer te regelen. Wel kan zij besluiten dit soort vervoer te subsidiëren, als alternatief voor capaciteitsuitbreiding.
- De capaciteit van de accommodaties moet scholen minstens in staat stellen het wettelijk verplichte aantal gymlessen te verzorgen voor hun leerlingen.

